

**Platon, Zvone
Šedlbauer:
Sokratov zagovor**
Režiser: Zvone Šedlbauer
Mestno gledališče
ljubljsko

»No, zdaj je res že ura, da odidemo: jaz, da umrem, in vi, da živite.

Kdo od nas pa odhaja v boljše resničnost, ni jasno nikomur - razen bogu.» (Sokrat)

Sokrat (469-399 pr. Kr.) je začetnik grške klasične filozofije. Rodil se je v Atenah v zlatem obdobju tega mesta. Posebej je znan po svoji majevitični (babiški) metodi, pri kateri je s spretnimi vprašanji sogovornika pripeljal k pravemu odgovoru. Sokratov nauk je v celoti prežet s skrbjo za človeka. Ključno vprašanje zanj je vloga kreposti v človekovem življenju. V nasprotju s sofisti, ob katerih je *per negationem* gradil svoj filozofski lik, je poudarjal, da »lahko spoznamo in sprejmemo nekaj trdnih in gotovih etičnih načel.«¹ Velja za izjemno moralno osebnost, saj je zvestobo načelom plačal s smrtjo.

Platon je bil rojen v Atenah leta 427 pr. Kr. Odločilen pečat mu je dal njegov učitelj Sokrat. Kot pravi sam, je hvala ležen za štiri stvari: da se je rodil kot človek, kot moški, kot Grk in kot atenski državljani v Sokratovem času. Je prvi filozof v zgodovini, ki nam je zapustil celovit pisni opus v izvirniku.

Njegovi spisi imajo večji del obliko dialoga in se pogosto imenujejo po katerem od filozofov. Platon je bil star približno 31 let, ko so leta 399 pr. Kr. usmrtili Sokrata. Navzoč je bil ves čas procesa. Zanj je bila to zelo travmatična izkušnja, saj je bil Sokrat zanj najboljši, najmodrejši in najpravičnejši izmed vseh ljudi.

Sokratov zagovor spada med zadnje Platonove spise in ni zapisan kot dialog. Prevajalec Gorazd Kocjančič poudarja, da *Zagovor* presega tako zapis o razpravi na sodišču kot tudi zgolj neko Platonovo umetniško delo. Gre za tekst o eksistenci filozofskega življenja in s tem tudi za tragedijo filozofije kot take, saj je Sokrat pravzaprav obsojen zaradi filozofije. Prikazuje kritični trenutek večnega boja med posameznikom in maso, med krepostjo in povprečjem, med filozofijo in sofizmom. Obravnavani dramski prikaz poleg Sokratovega zagovora vsebuje tudi dva dialoga, ki nosita naslov *Kriton* in *Fajdon*. Ti trije odlomki namreč tvorijo celoto, ki obravnava proces proti Sokratu in njegovo smrt.

Tudi za ta tri Platonova besedila velja, da verjetno nikoli ne bomo dokončno razložili, kje se pravzaprav konča pravi Sokrat in kje se začne Platon. Vsekakor pa ima slavno besedilo kar dva avtorja, ki ju - eni enega, drugi drugega - strokovnjaki proglašajo za največja filozofa človeštva. Ni čudno, da

je gradivo nadvse dražljivo tudi za (mono)dramsko uprizoritev. Isti razlog nas seveda zlahka navduši tudi za ogled predstave. Če drugega ne, si človek lahko obeta užitek ob sorazmerno lagodnem spremljanju velikega besedila. Ambient na odru pred začetkom je obetajoč, scena zanimiva. Od tu naprej pa sta dve poti. Kogar ne moti večinski igralški slog slovenskih profesionalnih gledališč, bo ob tovrstni gledališki interpretaciji gotovo prišel do tistih užitkov, ki jih od teatra pričakujemo. Drugače pa se piše tistim, ki se ne morejo navaditi grotesknega »šentjakobskega« zviranja in jih takšna igra vodi do prepričanja, da bi bilo bolje, ko bi vzeli v roke Platona v knjižni obliki. Če Sokrat res ni bil ravno lepoteč, zato bržkone še ni neobhodno capinska podoba. Še posebej pa ne slaboumno gestikuliranje, neprestano presedanje in stopicljanje, nenaravno govorjenje v vseh možgih jakostih, ritmih in tempih itd. Morda je bil to dobronameren poskus, da bi Platona napravili bolj zanimivega ... Vendar je igralec Dare Valič alias Sokrat kljub vsemu v mnogih dovršenih momentih dokazal, da bi nam zlahka pripravil vrhunsko predstavo.

Lenart Rihar

1. J. Juhant, *Zgodovina filozofije*, Ljubljana, Družina, 2001, 36.